

Daně z pohledu veřejného mínění

Technické parametry

Výzkum:	Naše společnost 2008, v08-02
Realizátor:	CVVM, Sociologický ústav AV ČR, v.v.i.
Projekt:	Naše společnost – projekt kontinuálního výzkumu veřejného mínění CVVM SOÚ AV ČR, v.v.i.
Termín terénního šetření:	4. – 11. 2. 2008
Výběr respondentů:	Kvótní výběr
Kvóty:	Region (Oblasti NUTS 2), velikost místa bydliště, pohlaví, věk, vzdělání
Zdroj dat pro kvótní výběr:	Český statistický úřad
Reprezentativita:	Obyvatelstvo ČR ve věku od 15 let
Počet dotázaných:	1062
Metoda sběru dat:	Osobní rozhovor tazatele s respondentem
Výzkumný nástroj:	Standardizovaný dotazník
Otázky:	EV.1, EU.15a, EV.31
Zveřejněno dne:	19. března 2008
Zpracoval:	Jan Červenka

Únorové šetření CVVM se v krátkosti dotklo progresivního zdaňování příjmů a složitosti daňového systému. Konkrétně zjišťovalo, co veřejnost soudí o výši daní, pokud jde o lidi s vysokými, s průměrnými a s nízkými příjmy.¹ (Viz tabulku 1a-c)

Tabulka 1a: Daně jsou, pokud jde o lidi s „vysokými“ příjmy (%)

	9/99	3/02	9/05	2/07	2/08
příliš vysoké	4	4	7	7	3
vysoké	6	9	14	13	6
přiměřené	22	24	22	24	20
nízké	24	27	33	31	37
příliš nízké	29	15	11	12	24
vysoké/nízké	10/53	13/42	21/44	20/43	9/61

Pozn.: Procenta ve sloupci, dopočet do 100 % tvoří odpovědi „neví“.

Tabulka 1b: Daně jsou, pokud jde o lidi s „průměrnými“ příjmy (%)

	9/99	3/02	9/05	2/07	2/08
příliš vysoké	9	7	8	5	7
vysoké	31	37	42	42	39
přiměřené	46	40	39	42	42
nízké	3	3	3	2	4
příliš nízké	1	0	0	0	0
vysoké/nízké	40/4	44/3	50/3	47/2	46/4

Pozn.: Procenta ve sloupci, dopočet do 100 % tvoří odpovědi „neví“.

¹ Otázka: „Co si myslíte o výši daní v našem státě? Nejprve se zamyslete nad daněmi lidí s vysokými příjmy, pak lidí s průměrnými příjmy a nakonec nad daněmi lidí s nízkými příjmy. Jsou v současné době daně příliš vysoké, vysoké, přiměřené, nízké, nebo příliš nízké u lidí s vysokými příjmy, u lidí s průměrnými příjmy, u lidí s nízkými příjmy?“

Tabulka 1c: Daně jsou, pokud jde o lidi s „nízkými“ příjmy (%)

	9/99	3/02	9/05	2/07	2/08
příliš vysoké	28	27	27	25	34
vysoké	35	40	46	41	38
přiměřené	25	17	16	23	18
nízké	1	2	2	2	2
příliš nízké	0	0	0	0	1
vysoké/nízké	63/1	67/2	73/2	66/2	72/3

Pozn.: Procenta ve sloupci, dopočet do 100 % tvoří odpovědi „neví“.

Z šetření vyplynulo, že jen 9 % občanů považuje daně lidí s **vysokými příjmy** u nás za vysoké, 20 % za přiměřené a 61 % za nízké, v tom 24 % dokonce za „příliš nízké“. Daně lidí s **průměrným příjmem** jsou necelou polovinou (46 %) respondentů hodnoceny jako vysoké a přibližně dvěma pětinami (39 %) jako přiměřené, za nízké je označují pouhá 4 % dotázaných. Daně lidí s **nízkým příjmem** vidí téměř tříčtvrtinová většina občanů (72 %) jako vysoké, 18 % jako přiměřené a 3 % jako nízké. Z těchto celkových výsledků lze usoudit, že většina veřejnosti nepovažuje rozložení daňového břemene mezi jednotlivé příjmové skupiny obyvatelstva za příliš spravedlivé. Nadměrnou zátěž nesou podle převládajícího mínění lidé s nízkými příjmy, přičemž výše daní u skupiny lidí s vysokými příjmy je nejčastěji pokládána za nízkou.

V porovnání s minulým šetřením velmi výraznou změnu vykazuje postoj k míře zdanění lidí s „vysokými“ příjmy, kde podíl těch, kteří je považují za nízké, vzrostl o 18 procentních bodů při souběžném poklesu podílu těch, kdo je označují za vysoké (-11) či přiměřené (-4). Stávající podíl respondentů považujících zdanění lidí s vysokými příjmy za nízké je od počátku realizace srovnatelných výzkumů výrazně nejvyšší a předchází trend pozvolného posunu od mínění, že lidé s vysokými příjmy odvádějí na daních málo, k názoru, že jejich zdanění je naopak vysoké, byl během jediného roku nejen vymazán, ale zcela převrácen. Lze usuzovat, že tento posun je odrazem přijatých změn v daňovém systému v rámci tzv. reformy veřejných financí, jež progresivní zdanění příjmů odbouraly a v podstatě jej od určité úrovně příjmu, alespoň pokud jde o přímé daně, učinily regresivním, i když tyto změny se budou promítat až do příjmů za letošní rok, takže mínění respondentů se zde zřejmě opírá o očekávání a o hodnocení změn a nikoli o přímou zkušenost. Podstatně mírnější změna hodnocení opačným směrem byla zaznamenána v případě zdanění lidí s „nízkým“ příjmem, kde o 6 procentních bodů stoupl podíl těch, kteří je považují za vysoké. U zdanění lidí s „průměrnými“ příjmy žádná statisticky významná změna oproti loňsku nebyla zaznamenána.

Analýza podle jednotlivých sociodemografických a jiných třídících znaků ukázala relativně největší a nejčetnější rozdíly v postojích, které se týkaly výše daní lidí s vysokými příjmy. Názory se v tomto ohledu diferencují z velké části podle úrovně vlastních příjmů, což se projevuje v rozdílech podle znaků, které mají na příjem přímý vliv, jako vzdělání či současné zaměstnání. Respondenti s vyššími příjmy, s dobrou životní úrovní domácnosti, absolventi vysokých škol, podnikatelé či vysoce kvalifikovaní odborníci nebo vedoucí pracovníci v zaměstnaneckém poměru si relativně častěji myslí, že lidé s vysokými příjmy jsou daňově zatíženi příliš nebo přiměřeně, a méně často uvádějí, že jejich daně jsou nízké. Naopak mezi dotázanými s nižším příjmem, horší životní úrovní, důchodci či pracujícími v dělnických profesích je více zastoupen názor, že daně lidí s vysokými příjmy jsou nízké. U výše daní lidí s nízkými příjmy jsou názorové diference v podstatě převrácené, když méně často za vysoké a častěji za přiměřené či dokonce nízké je označují lidé s dobrou životní úrovní a vyššími příjmy, zatímco dotázaní v opačném postavení je častěji považují za nepřiměřeně vysoké.

V šetření byla všem respondentům také položena otázka sledující postoj k progresivnímu zdaňování osobních příjmů: „Lidé platí daně ve výši určitého procenta ze svých příjmů. Myslíte si, že v porovnání s lidmi s nízkými příjmy by měli lidé s vysokými příjmy odvádět na daních mnohem větší procento ze svých příjmů, poněkud větší procento ze svých příjmů, stejné procento, jako lidé s nízkými příjmy, poněkud menší procento ze svých příjmů, nebo mnohem menší procento ze svých příjmů?“

Tabulka 2: Sazba daně z příjmu u lidí s vysokými příjmy oproti lidem s nízkým příjmem (%)

	celkem				životní úroveň			stranické preference				
	3/02	9/05	2/07	2/08	dobrá	napůl	špatná	KSČM	ČSSD	SZ	KDU	ODS
mnohem větší	30	25	31	36	16	39	59	62	43	20	35	19
poněkud větší	38	42	40	39	43	43	25	30	40	47	45	35
stejně	26	24	21	20	35	14	8	5	11	30	15	42
menší	1	3	2	1	1	1	1	1	1	0	2	2

Pozn.: Procenta ve sloupci, dopočet do 100 % tvoří odpovědi „neví“.

Výsledky v tabulce 2 ukazují, že u české veřejnosti převládá postoj představující podporu více či méně progresivního zdaňování osobních příjmů. Celkem 75 % dotázaných soudí, že by procento odvedené na daních u lidí s vysokými příjmy mělo být vyšší než u lidí s nízkými příjmy, přičemž 36 % dokonce uvedlo, že by mělo být „mnohem vyšší“. 20 % respondentů se vyslovilo pro zdaňování stejnou sazbou bez ohledu na výši příjmu a jen nepatrná část (1 %) dotázaných uváděla, že by lidé s vyššími příjmy měli na daních odvádět relativně menší část z nich v porovnání s těmi, kdo mají nízký příjem.

Analýza podle jednotlivých třídících znaků ukázala, že podpora vyšších daňových sazeb pro lidi s vysokými příjmy v různé míře převažuje ve všech skupinách populace, které jsou v souboru významně zastoupeny. Relativně nižší podporu progresivního zdaňování příjmů šetření zaznamenalo mezi stoupenci ODS, podnikateli, vysoce kvalifikovanými nebo vedoucími zaměstnanci, absolventy vysokých škol a dotázanými s dobrou životní úrovní, ale i v těchto skupinách mínění, že lidé s vysokými příjmy by z nich měli odvádět proporcionálně vyšší část na daních, významně převažovalo nad názorem, že by odváděné procento z příjmu mělo být stejné bez ohledu na výši příjmu. Podpora vyšších sazeb pro vyšší příjmy celkem přirozeně klesá s rostoucím individuálním příjmem respondenta, přičemž u dotázaných s osobním příjmem přesahujícím cca 24 tisíc korun čistého měsíčně jsou vyjádření pro existenci daňové progresy v menšině.

Kromě otázek, které se týkaly daňové progresy, únorové šetření zjišťovalo, zda lidé podle svého vlastního mínění rozumějí či nerozumějí současnému daňovému systému v České republice.²

Tabulka 3: Rozumí systému daní (%)

	březen 2006	únor 2007	únor 2008
rozhodně ano	3	3	5
spíše ano	20	25	27
spíše ne	36	42	41
rozhodně ne	33	22	20
neví	8	8	7

Pozn.: Procenta ve sloupci.

² Otázka: „Řekl byste, že našemu systému daní rozumíte? Rozhodně ano, spíše ano, spíše ne, rozhodně ne?“

Podle výsledků zachycených v tabulce 3 našemu daňovému systému nerozumí tři pětiny (61 %) občanů, zatímco třetina (32 %) jej podle vlastního vyjádření chápe. Podíváme-li se na vývoj odpovědí na tuto otázku v čase od března 2006, kdy byla ve výzkumu použita poprvé, můžeme vidět postupné zlepšování, když podíl těch, kdo podle svých slov daňovému systému rozumí, vzrostl o pět procentních bodů mezi roky 2006 a 2007 a o další čtyři body v posledním roce. Zároveň nejenže poklesl celkový podíl těch, kdo daňovému systému nerozumějí, ale i v jeho rámci se výrazně snížilo zastoupení těch, kdo daňovému systému nerozumějí „rozhodně“.

Míra deklarovaného porozumění daňové soustavě se celkem podle očekávání zvyšuje společně se vzděláním respondenta. Relativně vyšší podíly těch, kdo daňové soustavě podle svého mínění rozumějí, šetření ukázalo zejména mezi podnikateli a živnostníky, mezi vysoce kvalifikovanými odbornými nebo řídicími pracovníky, ale v menší míře i nižšími odbornými pracovníky.